



# Intuïtie

*Actrice Elsie de Brauw*

‘Ik wacht het juiste moment af. Ik voel wat ik moet doen’

Ze is een vrouw met ballen. En met emoties die dagelijks op en neer gaan. Actrice Elsie de Brauw (1960) is een klassebak op het toneel – al zal ze dat zelf nooit zeggen. Ze haat egotrippers. Binnenkort staat ze op de planken met *Instead of heroes*. Een stuk over heldinnen.

TEKST: INGRID SPELT | BEELD: JACQUELINE DE HAAS



E

Het liefst spreekt ze live af. Zie je de blik in elkaars ogen, de gebaren. Klinkt een lach intiemer dan aan de telefoon. Is er meer verbondenheid. En tsja, dan toch ook dat eeuwige stotteren. Nog steeds. Soms. Kan toch ongemakkelijk voelen, zo op afstand. Staaltje van onzekerheid. Hoor je trouwens alleen als je goed luistert: zinnen met woorden die een enkele keer onderbroken worden door een korte stilte. Eigenlijk heel charmant en meisjesachtig. “Alleen als ik me volledig engageer met de tekst gaat het goed op het toneel. Je moet best hard werken als je stottert.” Hoe haar ouders haar in godsnaam Elsie konden noemen, lacht ze. Zo’n woord waar je geheid over struikelt. E-e-elsie. Ze stelt zich ook liever niet voor. Heeft zich een tijdje Thalisa genoemd, maar Elsie bevalt. Belichaamt wie zij is als vrouw, actrice, partner en moeder. Die live interviewafpraak valt in duigen. De repetities van *Instead of heroes* zijn overdag, de avond wordt nog gedomineerd door de avondklok. Zoomen dan maar. Elsie, diep weggedoken in de hoek van een warmrode leren bank, in haar hand een grote bak koffie. Relaxed, tikkie onderuitgezakt. Handen die regelmatig door haar haren strijken. Intense blik bij stiltes die vallen als ze nadenkt over een vraag. Regelmatig een schaterlach of ironie. Herder Coco steekt nu en dan zijn kop in beeld. Elsie heeft de werkbespreking van *Instead of heroes* achter de rug. Tijd om zich te verdiepen in de personages heeft ze nog niet gehad. Ze is net terug uit Duitsland. Elsie heeft een vaste aanstel-

ling bij het Schauspielhaus Bochum, een stadstheater in het Ruhrgebied. Het theater waar haar man regisseur Johan Simons al jarenlang aan verbonden is. *Instead of heroes*, leuk zo’n nieuwe uitdaging, maar ze had wel een eis: géén monologen meer. Té saai.

#### Hoezo saai?

“Nog een monoloog is echt niet leuk. Zit je in je eentje in de kleedkamer en op het toneel mis ik de impulsen van tegenspelers. Regisseur Sarah Moeremans was gelukkig gevoelig voor dit argument: samen hebben we die mannen in de voorstelling bedacht. Ik val er ook zo cold turkey in. Ben net een dag terug van de première van *Oedipus* met ons gezelschap in Bochum. Overigens niet voor publiek door de coronamaatregelen. Als ik weer voor een volle zaal sta, ga ik waarschijnlijk huilen. Ik ben het helemaal ontwend. Van *Instead of heroes* heb ik de ruwe tekst gezien. Het theatrale in de teksten moet nog worden vormgegeven, dat doen we samen. Ik hou van die manier van werken. Het geeft mij creatieve ruimte om de personages groter te maken.”

#### Uw man Johan Simons regisseert u bij het Duitse ensemble. Te doen?

“We hebben er een goede vorm voor gevonden. Speel ik in zijn voorstelling, dan slapen we doordeweeks niet samen. Hij verblijft in zijn huis in Bochum, en ik met de buitenlandse acteurs in een pension vlakbij. Een week is voor een acteur heel anders dan voor een regisseur. Je hebt allebei een andere methodiek om je te verdiepen in de tekst. Johan wil ’s nachts nog eens en nog eens die monoloog horen, terwijl ik ter inspiratie lekker naar *The Crown* wil kijken. Goed voor mijn rol. Op deze manier zien we elkaar ’s ochtends weer fris en met nieuwe ideeën. Dat werkt goed. Ik ben niet altijd even makkelijk te regisseren. Ga er meestal tegenin, dus ook bij Johan. Nog makkelijker omdat ik hem goed ken. Op zijn beurt is hij ongeduldiger met mij, maar ik werk graag met hem. Johan ►

‘Johan en ik zijn dertig jaar samen, maar in eeuwige liefde geloof ik nog steeds niet’







‘Liefde was  
mijn levensader.  
Vrijen, zweven,  
dansen, zingen’

bedenkt waanzinnig goede dingen, en is ook zo bewonderenswaardig schaamteloos.”

De weekenden zijn ze samen thuis in Varik. Wonen ze in een voormalig klassiek schoolgebouw aan het water. Het kwam onverwachts op hun pad tijdens een fietstocht langs het water. Ze raakten verliefd op de plek, de school met hoge plafonds, mooie raampartijen en grote ruimtes. Lange tijd het thuis voor hun gezin. Een thuis waar ze nu met z’n tweetjes in de weekenden cocoonen. Hun zonen Warre en Willem hebben het ouderlijk nest verlaten.

***Dertig jaar samen. Zo houd je dat dus goed, met een weekendrelatie?***

“Het houdt ons leven afwisselend, elke avond samen kennen wij niet. We werken vaak honderden kilometers bij elkaar vandaan. Uitgezonderd één voorstelling per jaar met ons gezelschap in Bochum. Die lockdown bijna een jaar geleden was voor ons een openbaring: zeven weken waren we dag en nacht samen. Zo bevrijdend. We hoefden even geen afscheid van elkaar te nemen. Gaat er normaal één weg, is het altijd weer even je adem inhouden en doorgaan. Moet ik mezelf herpakken en kan ik niet op Johan terugvallen. We hebben een collectief geheugen samen maar leven ook in aparte werelden met afzonderlijke intense vriendschappen. Die vrijheid geven we elkaar. En verder... de liefde misschien? Net als die blijvende frictie. Ik denk altijd: wat doet-ie nu weer, en dat geldt andersom ook. We zijn dertig jaar samen, maar in eeuwige liefde geloof ik nog steeds niet.”

***Serius?***

“Ik ga bij hem weg kan ik elke dag denken. Mijn emoties gaan dagelijks op en neer. In één keer kan ik driftig zijn. Bij zo’n onwaarschijnlijke eikel blijf ik toch niet de rest van mijn leven? Ik ga weg, geloof ik dan ook heilig. Johan maakt zich er niet meer druk

om. Hoe je iets zegt was bij ons thuis heel belangrijk, vormelijk met veel gedragsregels. Johan komt uit een tegengesteld milieu. Bij hem gaat het om de boodschap. Hoe je het zegt, denk-ie echt niet over na. Beng, beng, bots je steeds tegen elkaar op. ‘Rot op,’ roept Johan als hij geconcentreerd kookt. Dát kan ik me al niet voorstellen – koken vind ik verschrikkelijk – maar dan komt de stoom wel uit mijn oren. Hoe durft hij dat te zeggen! Ben je weer een half uur verder aan het bakkeleien. Tijdens die lockdown hadden we het superleuk, maar het spelen miste ik wel als vormgeving van mijn emotionele huishouding. Wonderbaarlijk dat Johan ermee om kan gaan, ik vind het zelf ook best lastig. Ik ben blij dat Johan een rotsvast vertrouwen heeft in onze eeuwige liefde. Dat helpt. Het is fijn dat hij zelden twijfelt over het leven. Met Johan erbij komt het altijd goed. We hebben een monogame relatie. Natuurlijk ben ik wel eens verliefd geweest op een ander in al die jaren, maar ik heb nog nooit een onenightstand gehad. Lijkt me niks aan. Een verliefdheid is voor mij geen liefde in uitvoering. Verliefd worden gaat over mezelf. Zo van: o, wat ben ik eigenlijk toch leuk. Ik geloof in diepte, in lange relaties. Klinkt dit tegenstrijdig omdat ik niet in eeuwige liefdes geloof?”

***Heeft u inmiddels niet een beetje geleerd om te gaan met die emoties?***

(Lachend) “Nee, nauwelijks. Vermoeiend. Als je ’s avonds speelt, is het makkelijker om die emoties op te sparen. Stop je ze in mooie teksten en verhalen. Speel ik niet, dan blijf ik met mijn emotionele rotzooi rondlopen.”

Johan ontmoette ze op de Toneelschool Maastricht. Zij student, hij gastdocent met in elke klas een liefje. Een #metoo-relatie avant la lettre. “In mijn klas hadden veel meisjes een soort van relatie met een docent maar we spraken er onderling niet over. Vrouwen zijn zich nu bewuster van de mechanismes achter zo’n machtsverhouding. Hebben misschien

meer eigenwaarde. Het is lastig hoor, om zo’n romance zuiver te houden. Met Johan lag dat toen iets anders omdat hij gastdocent was. Ik was niet afhankelijk van zijn beoordelingen.”

Elsie viel op de vijftien jaar oudere en zelfverzekerde Johan. Zag in hem een vaderfiguur, en bewonderde zijn creativiteit in de kunst. Hij zag haar talent en trok haar uit de schaduw. Zijn nest interesseerde haar. Johans wieg stond in een boerendorp, in een gezin met weinig geld en een vader die gokverslaafd was. Elsie komt uit een welgestelde Haagse advocatenfamilie. “Een meisje dat met een gouden lepel in haar mond is geboren. Dat kan Johan nog weleens voor mijn voeten gooien. De milieus waarin we zijn opgegroeid zorgen soms voor frictie. Ik houd me bijvoorbeeld totaal niet met geld bezig, hij wel. En wat zegt geld? Ik kon jaloers zijn op zijn familie met een heel lieve moeder.”

***Die had u niet?***

“Nee. Mijn vader verongelukte toen ik 15 was en ik bleef alleen met haar achter. Mijn broers en zussen zijn veel ouder, dus die waren allang uit huis. Zij kon het leven niet aan na mijn vaders overlijden. Figuurlijk was zij net zo goed dood. Ik had niemand meer.”

***Hoe deed u dat?***

“Dit was het dan, dacht ik. Ik stortte me in de ene na de andere liefde. Heerlijk, zo’n goede tegenhanger. Ik heb heel mooie liefdesrelaties gehad. Liefde was mijn levensader. Vrijen, zweven, dansen, zingen, alle dingen die niet horen bij rouw. Ik vluchtte naar het licht. Rouwen heb ik pas veel later gedaan. Als tiener was er voor mijn rouw geen plaats, alles draaide om mijn moeder. Ik heb later heel veel therapie gehad om te kunnen rouwen en die woede te mogen voelen en uiten. Ik raakte depressief, de woede sloeg naar binnen. Mijn vader liet me zomaar in de steek, zo voelde ik dat, ook al kon hij er niets aan doen. Hij speelde een grote rol in mijn leven omdat mijn ►

**CV**

**1960** Geboren in Den Haag

**1972** Ging naar het Vrijzinnig Christelijk Lyceum in Den Haag

**1979** Studeerde Theologie aan de Rijksuniversiteit Groningen

**1980** Studeerde Psychologie aan de Rijksuniversiteit Groningen

**1984** Ging naar de Toneelacademie in Maastricht

**1988** Gaat spelen bij Fact. Bonheur

**1990** Speelt bij Theatergroep Hollandia

**2001** Gaat spelen bij ZT Hollandia

**2005** Speelt bij NT Gent

**2006** Ontvangt de Theo d’Or voor *Opening Night*

**2007** Wint een Gouden Kalf met *Tussenstand*

**2011** Ontvangt de Theo d’Or voor *Gif*

**2016** Begint met Kunst in de Klas

**2017** Wordt docent aan de Amsterdamse Toneelschool en de Kleinkunstacademie

**2018** Speelt bij Schauspielhaus Bochum in Duitsland

**2020** Maakt de films *Drijfzand*, *Zee van tijd*, *Drama Girl* en *Zum Tod meiner Mutter*

**2021** Speelt met Het Zuidelijk Toneel *Instead of heroes* (planning première: 30 april 2021)



## 9X KORT

### **Altijd in de koelkast?**

“Barista havermelk.”

### **Altijd bij zich?**

“Juwelen.”

### **Trots op?**

“Mijn zonen.”

### **Hekel aan?**

“Nep.”

### **Groot voorbeeld?**

“Mijn broer Japie.”

### **Lievelingsacteur?**

“Frances McDormand.”

### **Duitsland of**

### **Nederland?**

“Allebei.”

### **Onweerstaanbaar?**

“Lente.”

### **Levensmotto?**

“Wees wakker.”

moeder niet veel met mij deed. Mijn vader trok zich mijn lot aan. Een verstrooide, intellectuele, gevoelige, beetje terughoudende en kunstminnende man. Als hij er niet was geweest, had mijn leven er als klein kind best troosteloos uitgezien.”

Elsie gooit een houtblok op het vuur en praat door uit beeld. Ze heeft haar inmiddels overleden moeder vergeven dat ze er niet voor haar was. “Mijn moeder heeft mij verwaarloosd maar kon er ook niet heel veel aan doen. Ik was een lastig kind, en ze deed het niet expres. Nu ik de balans opmaak, kijk ik milder naar haar. Lang haalde ik energie uit ‘het ongewenste kind’ zijn. Nu voel ik meer begrip, ben ik minder boos. Dat heeft wel heel lang geduurd.” Dat haar moeder onbereikbaar was, haar vader zo jong overleden, maakt dat zij het leven neemt zoals het komt. Nergens op rekent, niet ver vooruit kijkt en op haar intuïtie vaart.

### ***Luistert u altijd naar uw intuïtie?***

“Ja, intuïtie is een dieper weten. Je wordt er min of meer naar toe gestuurd. Ik heb een goed gevoel voor het juiste moment afwachten en goede keuzes maken. Ik voel wat ik moet doen.”

### ***Wie bent u als moeder?***

“Ik wilde een moeder zijn die ik niet heb gehad. Toen mijn zonen klein waren, heb ik enorm overgecompenseerd. Ik vond het heel lastig dat ik zoveel moest werken. Terwijl alles prima geregeld was met een oppasgezin dat op de bovenverdieping woonde. Ik was ook nog eens de enige moeder in het dorp die werkte. Het was een soort van hoererij wat ik deed. Kwam ik ’s nachts thuis, lag er bijvoorbeeld een briefje op tafel van een van de jongens dat hij de volgende dag als schaap naar school moest. Ging ik gelijk uit schuldgevoel aan de slag met een pak. Tropenjaren waren het. Ik was bang dat Warre en Willem later zouden zeggen: ‘Jullie waren er nooit.’ Onzin,

weet ik nu. Ik bel ze dagelijks en weet waar ze mee bezig zijn. We zijn een hecht gezin.”

### ***Uw moederlijke missie is geslaagd?***

“Dat denk ik wel, maar eigenlijk moet je dat aan mijn zonen vragen.”

### ***Kinderen en jongeren raken u. U zet zich in voor Kunst in de Klas. Waarom?***

“Het project ligt tijdelijk stil door de coronamaatregelen maar ik popel om weer te beginnen. Met studenten van een kunstacademie en theateropleiding toeren we langs basisscholen in vooral de achterstandswijken. Samen met de kinderen maken we voorstellingen. Ik krijg daar zoveel energie van. Niet alle kinderen weten dat kunst bestaat; verbeelding staat ver bij ze vandaan. Een zon die iets kan zeggen, dat kan écht niet. In het begin voel je afweer om te fantaseren tot plots al die luikjes opengaan. Gaat het licht aan en krijg je onwaarschijnlijk mooie dingen te zien. Héél ontroerend. Ik krijg vaak tranen in mijn ogen. Mijn beperkte kinderwereld bloeide op toen een juf met mij ging zingen. Opeens kon ik iets als stotterkind. Ineens was ik niet meer dat minkukeltje dat niet uit haar woorden kwam. Dát gevoel gaf me vleugels. Ik zie hetzelfde bij deze kinderen die de verbeelding aanraken. Je moet leren buiten de lijntjes te kleuren. Weten dat er een andere wereld bestaat, ongeacht wat je later gaat doen. Als er geen creativiteit bestaat voor kinderen is het maar een dorre wereld. Als ‘enig’ kind fantaseerde ik thuis denkbeeldige vriendjes. Ik had hele gesprekken met ze, creëerde in mijn kinderlijke wereld toneelstukjes. De ontsnapping die verbeelding brengt, ken ik als geen ander. Dé reden waarom mensen naar het theater gaan: ontsnappen uit de dagelijkse realiteit, een andere wereld ontmoeten of juist over hun wereld gaan nadenken. Het meest kom ik ook tot mijn recht als ik speel. Als ik mijn zijn door de teksten van een ander kan duwen. Dan pas klopt het.” ►



‘Ik ben een meisje dat met een gouden lepel in haar mond is geboren’



# Regisseur Sarah Moeremans: 'Ik zet sterke vrouwen neer. Boegbeelden'

**Instead  
of heroes:**  
heldinnen op  
een troon



Arber Sefa, Krista van der Niet

Ze kreeg weleens de kritiek dat haar voorstellingen niet vrouwvriendelijk zouden zijn. In haar voorstelling *Instead of heroes* is dat zeker niet het geval. Daarin plaatst regisseur Sarah Moeremans (1979) vrouwelijke helden op een troon.

**I**nstead of heroes? Vrouwen natuurlijk! Strijdlustig, dapper en kleurrijk met doorzettingsvermogen en opofferingsgezindheid. Vrouwen spréken in de voorstelling *Instead of heroes*. Mannen? Zeggen weinig, zwijgen en luisteren vooral. Vrouwenportretten voeren langs hartstochtelijke gevechten, schaamteloze bekentenissen, intieme liefdesverhalen en overwerkte pijn. Een schaamteloze duik in het leven van politica Rosa Luxemburg, filosofe Hannah Arendt, kunstenaar Tracey Emin en actrice Jane Fonda. Regisseur Sarah Moeremans van Het Zuidelijk Toneel zet die vrouwen op hun troon.

**Ziet u uzelf als heldin tussen vooral mannelijke regisseurs?**

“Een heldin zou ik mezelf niet noemen, maar af en toe moet je er tegenin gaan. Er wordt wel eens anders naar vrouwen geluisterd. Zowel mannen als vrouwen hebben stereotypen over vrouwen in hun hoofd.”

**Hoe heeft u dat opgelost in *Instead of heroes*?**

“Met *Instead of heroes* ben ik op zoek gegaan naar een complexer vrouwbeeld. Ver weg van alle clichés: de moeder, dochter of vrouw van. Met de voorstelling zet ik sterke vrouwen neer. Vrouwen die zich onderscheiden en impact op de geschiedenis hebben gehad of nog steeds van zich laten horen. Vrouwen met recht van spreken. Boegbeelden.”

**Liep u wel eens tegen stereotype clichés aan in uw werk?**

“Ja! Ik heb wel eens de kritiek gekregen dat mijn voorstellingen niet vrouwvriendelijk zijn. Dat zou ik als vrouw toch beter moeten weten. De aanleiding was een voorstelling over machtsstructuren en seksuele fantasieën. Ik heb daar best mee geworsteld. Moet ik mij aanpassen? Dan raak ik ook mijn vrijheid in creëren kwijt. Een dilemma waar ik mee moet dealen.”

**Je kunt beter man zijn, zou je bijna denken...**

“Waarom makkelijker als moeilijker kan? Ik ben zeer blij met mijn vrouw-zijn. Ik hou van de complexiteit die het vrouw-zijn oplevert.”

**In *Instead of heroes* staan mannen in de luwte.**

“Ze zeggen niet veel maar dat wil niet zeggen dat ze geen tegenspel geven. Ze krijgen alleen niet dé microfoon. De vrouw bepaalt de agenda.”

**Humor schuwt u niet. Hoort toneel niet zwaar te zijn?**

“Dat lijkt me dan weer een cliché over het toneel. Met humor en ironie kun je een licht laten schijnen op onderwerpen die complex zijn.”

**Wie is uw heldin in de voorstelling?**

“Alle vrouwen die in de voorstelling worden geportretteerd zijn mijn absolute heldinnen. Maar als ik er een zou moeten uitlichten... Ik ben wel een beetje verliefd op Tracey Emin, een kunstenaar. Meestal word je pas na je dood tot held gebombardeerd. Tracey is nog springlevend. Ze heeft veel gedaan in

de beeldende kunst, en schikte zich lange tijd niet in die machowereld. Ze is openhartig over haar leven, haar abortussen en vrije seksleven. Het bed met memorabilia van iedereen met wie ze sliep, werd een hype in de Britse pers. En, ik hou van haar scheve tanden.”

**Elsie de Brauw belichaamt al deze heldinnen. Waarom koos u haar?**

“Als iemand haar strepen heeft verdiend, is zij het wel. Ze durft risico te nemen. Ik heb haar fantastisch mooie lelijke dingen zien doen en ik hou van haar stem. Het is tof om met Elsie te kunnen werken. Een klassebak met lef!” ■

## ‘Het is tof om met Elsie te kunnen werken. Een klassebak met lef!’

### DE VOORSTELLING

Helden is niet alleen grammaticaal een mannelijk begrip, het woord held is in alle opzichten ingekleurd door een grote hoeveelheid testosteron. In deze nieuw geschreven voorstelling kiest Het Zuidelijk Toneel voor *sheroes* (*instead of heroes*). Elsie de Brauw speelt een keur aan belangrijke (strijdbare) vrouwen uit de recente geschiedenis die ons vrouwbeeld hebben gekleurd. Maar het stuk is zeker ook een ode aan vrouwen wiens namen niet meteen een belletje doen rinkelen ondanks hun strijd, doorzettingsvermogen of opofferingsgezindheid. De tekst is geschreven door Joke Hermesen (over Hannah Arendt en Rosa Luxemburg), Neske Beks (over Jane Fonda en De Vrouw Die Niet Publiekelijk Haar Spierballen Rolt) en Dana Linssen (over Tracey Emin). Meer info en de speellijst:

[Hzt.nl/speelt/instead-of-heroes](http://Hzt.nl/speelt/instead-of-heroes)



#### HELDIN OP SOKKEN?

Ook een ode brengen aan uw heldinnen? Mail úw 5 ‘sheroes’ door naar [sheroes@hzt.nl](mailto:sheroes@hzt.nl), onder vermelding van Zin Magazine en u maakt kans op deze unieke heldensokken van Het Zuidelijk Toneel!

